

Julian Reid

„Reziliens Ukrajna” és a háború narratívái Európában

Absztrakt: Az egyik fő narratíva, amelynek révén (legalábbis a nyugati világban) az ukrainai háborút keretbe foglalták, Ukrajna rezilienciája volt. Például Antony Blinken, az Egyesült Államok külügyminisztere a BBC-nek adott, 2022. március 5-én megjelent interjújában az orosz katonai erők ellen harcoló hétköznapi ukránok „rendkívüli rezilienciáját” dicsérte (BBC 2022). A nyugati média tele volt az ukránokat az orosz invázióval járó rendkívüli viszontagságokkal szemben „reziliensnek” minősítő híradásokkal (Sauer 2022). Közben olyan képek keringtek, amelyeken a civil ukránok ellenállnak az orosz katonai erőknek, Molotov-koktélokot dobálnak az ellenséges tankokra és orosz katonai járművekre vizelnek (India Herald 2022). Ikonikus módon a *Time* magazin március 28-i számának borítóján, amelyen „A reziliens Ukrajna” főcím szerepelt, egy ukrán menekült gyermekről készült 45 méteres fotó képe látható, amelyet több mint száz ember tartott fel a lvovi operaház előtt (*Time* 2022). Mindezek hozzájárultak az Ukrajna kiemelkedő rezilienciájáról alkotott kép elterjedéséhez. Maguk az ukránok is továbbbírták ezt a narratívát azzal, hogy hangsúlyozták saját rezilienciájukat. Ahogyan egy ukrán politikai elemző, Roman Rukomeda fogalmazott: „[Ez a] háború nagy megvilágosodás az ukránok számára önmagukról és rezilienciájukról. Következtesen alábecsültük a jellemünket, a kölcsönös támogatásra való készségünket, az egymás iránti empátiánkat és értékeinket” (Rukomeda 2022).

Kulcsszavak: reziliencia, háború, Ukrajna, narratívák

A NATO és a reziliencia

A reziliencia szerepe az ukrainai harcokban nem csupán egy hangzatos szófordulat olyan politikusok számára, mint Blinken, vagy egy közhely, amelyhez a Rukodemához hasonló hazafiak folyamodhatnak, amikor a médiának nyilatkoznak. Oroszország legutóbbi, Ukrajnával szembeni agressziójának kezdete (2014) óta a NATO a reziliencia stratégiai politikáját dolgozta ki, hogy a tagállamokat és az olyan stratégiai partnereket, mint Ukrajna, felkészítse a jövőbeli konfliktusokra. A médiában létrejövő narratíva értelmezéséhez, amely az ukránok orosz invázióval szembeni rezilienciáját közvetíti, adott kontextusra van szükség. Olyan kontextusra, amely segít rálátni azokra az rezilienciára vonatkozó elvárásokra, amelyeket a NATO politikája támasztott az ukránokkal szemben az elmúlt nyolc évben.

A 2014 nyarán Walesben, majd a 2016-ban Varsóban tartott NATO-csúcstalálkozókat jelentős fórumai voltak a rezilienciára épülő NATO-politika kidolgozásának (NATO 2014, 2016). A reziliencia különösen fontos az Oroszországhoz közel fekvő, valamint az orosz területszerző politika által fenyegetett államok számára. Ukrajna ugyan nem NATO-tag, de a szervezet meghatározó partnere az 1990-es évek óta, illetve az ország katonai stratégiai gondolkodását, katonai gyakorlatainak alakulását jelentős mértékben befolyásolta a NATO. Valójában a NATO növekvő hatása Ukrajnára, valamint Ukrajna NATO-csatlakozásának lehetősége fontos tényező az Oroszországgal való konfliktus eszkalációjában.

A reziliencia katonai-stratégiai kontextusban, és különösen a NATO-doktrínán belül kidolgozott politikaként – leegyszerűsítve – nem más, mint az átlagemberek hajlandósága és képessége arra, hogy önvédelmet gyakoroljanak az agresszorokkal szemben. Egy reziliens nép nem az adott állam hadseregére támaszkodik, hogy megóvja függetlenségét, hanem maga veszi kezébe a sorsát. „A reziliencia a társadalmi biztonság központi fogalma” – jellemzi Bengt Sundelius a gondolkodás és a gyakorlat „paradigmaváltását”, amely az embereket helyezi a nemzetvédelem középpontjába (Sundelius 2016: 157). „A társadalomnak meg kell védenie önmagát” – fogalmazhatnánk meg katonai-stratégiai értelemben a rezilienciára épülő gondolkodás irányadó imperatívuszát. Ez hasonlít azokhoz a rezilienciát növelő módszerekhez, amelyeket a politikai döntéshozatal más területein, például a gazdaságban, a fejlesztési politikában és az egészségügyben már alkalmaznak (Evans és Reid 2014, Chandler és Reid 2016). Ezekben a területeken az embereket már „megtanították” arra, hogy meg kell védeniük magukat, ahelyett, hogy az államtól várnák azt, hogy az megmentse őket. A reziliencia fogalma tehát a lakosság azon képességét írja le, amely lehetővé teszi, hogy az emberek egyénileg és kollektíven is segíteni tudjanak magukon válság idején, és ne egy nagyobb hatalomtól – például a NATO-tól – várjanak beavatkozást (Evans és Reid 2014).

A reziliencia-alapú gondolkodás mint doktrína, az emberek egyéni és kollektív traumáiból, illetve sebezhetőségéből táplálkozik. Minél jobban megsérülünk, és minél inkább traumatizálnak az élet eseményei, várhatóan annál reziliensebbé válunk. Ezt az ukránok esetében kifejezetten hangsúlyozzák, akiknek feltételezett rezilienciájáról például az Atlanti Tanács azt állítja, hogy az éppen az Oroszországtól elszenvedett különböző történelmi traumák eredménye (Shmigel 2022).

A NATO-ra katonai szövetségként tekintenek, amely azért jött létre, hogy kollektív védelmet biztosítson tagállamai számára. A kollektív védelem elvét az alapító szerződés 5. cikkelye rögzíti. Erről a cikkelyről azt mondják, hogy a NATO-tagság egyedülálló és időtálló elve. A cikkely szerint egy NATO-tag elleni támadás agresszió az összes NATO-tagország ellen, és bármely tagállam, amelyet megtámadtak, számíthat a szövetség többi tagjának szolidaritására és támogatására (NATO 2022).

Ez elvben mind szép és jó, csak éppen a valóságban nem ilyen egyszerű. A kollektív védelem mítoszát ugyanis felszámolja, hogy a NATO a reziliencia fogalmát állítja a középpontba. A rezilienciáról a NATO-szerződés 3. cikkelye szól, melyben a szervezet hangsúlyozza a tagokkal szemben támasztott követelményeket. Eszerint „minden tagállamnak reziliensnek kell lennie, hogy ellen tudjon állni egy nagyobb megrázkódtatásnak – például egy természeti katasztrófának, kritikus infrastrukturális meghibásodásnak, hibrid vagy fegyveres támadásnak –, és hogy ki is tudjon lábalni belőle” (NATO 2021).

Természetesen a más államokból érkező fegyveres támadások a valóságban megkövetelik, hogy akiket megtámadtak, azok reziliensek legyenek. Ahogyan azt a történelem is tanítja, egyetlen állam sem remélheti, hogy pusztán külső segítség révén túlélhet. Jól példázza ezt a gyenge államok védelmét célzó katonai beavatkozások számos kudarca, amelyre klasszikus példa az USA vietnámi háborúban való szerepvállalása a hidegháború idején. A NATO jelenlegi elmozdulása a reziliencia doktrínája felé azonban a szövetségben belüli kisebb államokra túlzott terhet ró. Más szóval, a NATO-tagállamoktól elvárják, hogy képesek legyenek egyedül megbirkózni bármilyen nagyobb katasztrófával, beleértve egy fegyveres támadást vagy inváziót, ahogy azt is elvárják, hogy ne fűggenek más államoktól, és ne várják el, hogy kihúzzák őket a bajból. Tény, hogy 52 évbe telt, mire az 5. cikkelyt először alkalmazták, és még akkor is csak a legerősebb tagállam, az Egyesült Államok miatt, egy nappal a 2001. szeptember 11-i támadásokat követően 2001. szeptember 12-én. Mindmáig ez volt az egyetlen alkalom, amikor a cikkely ténylegesen életbe lépett (SHAPE 2022).

Az ukrainai orosz invázió nyomán Finnországban és Svédországban – amely országok annak ellenére, hogy nem szövetségesek, eddig sikeres fejlődési és biztonsági pályát futottak be – a közvélemény támogatása a NATO felé fordult (Murphy 2021). A finn és svéd közvélemény változásának oka annak a felismerése volt, hogy a NATO egy esetleges, Finnországot vagy Svédországot is érintő orosz támadás esetén a szolidaritás és a kollektív biztonság forrása lehet. A finnek és a svédek pozitívan beszéltek az 5. cikkely védelméről, valamint arról is, hogy a NATO-ból való kilépés egy esetleges veszély esetén a segítségnyújtás lehetőségének elvesztését jelentheti. 2022. május 17-én, egy meglehetősen egyoldalú parlamenti vitát követően Finnország értesítette a NATO-t arról, hogy érdeklődik a csatlakozási folyamat megkezdése iránt (Finnish Government 2022). Svédország még ugyanezen a napon követte a példát (Cook 2022).

A nagy kínai stratégia, Szun Ce figyelmeztetése így szól: „Addig nem köthetünk szövetségeket, amíg nem ismerjük a szomszédaink terveit” (Szun Ce 2009: 26). Felmerül tehát a kérdés, hogy a finnek és a svédek pontosan megértették-e, hogy mire szerződnek amikor a NATO-hoz való csatlakozásukat kérik? Az ezekben az országokban folyó médiavita azt sugallja, hogy a mai világban veszélyes, ha valamelyik ország egyedül

próbál meg boldogulni, és a NATO-hoz való csatlakozás biztosítja az 5. cikkelyben leírt védelmet. A NATO-doktrína reziliencia irányába történő elmozdulásának és így a cikkely ebből következő jelentőség-csökkenésének következményeivel kapcsolatos tudatosság azonban teljesen hiányzik a két ország médiavitéiből, és az úgynevezett biztonságpolitikai szakértők sem foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. Mindehhez még hozzá kell tenni azt a tényt is, hogy a NATO-nak minden előnye megvan ahhoz, hogy „bekebelezze” ezeket a sarkvidéki államokat egy olyan időszakban, amikor az Északi-sarkvidék területe az egyik pillanatról a másikra az Egyesült Államok és Oroszország közötti konfliktus új, jelentős csataterévé válhat (Salvage Collective 2021: 53).

Az Ukrajnában zajló háború rámutat arra, hogy a NATO mit is várna el más kisebb tagállamtól – például Finnországtól vagy Svédországtól – egy lehetséges orosz támadás esetén. Tény, hogy a NATO a Krím 2014-es annektálása óta pontosan ilyen típusú háborúra készíti fel Ukrajnát. Ugyan Ukrajna nem NATO-tag, de az 1990-es évek óta egyre nagyobb támogatást kap a szervezettől, és azt a bizonytalan ígéretet, hogy egy napon teljes jogú taggá válhat. A támogatás, amelyet Ukrajna más államoktól kapott, szintén formálta a nemzetállam reziliens stratégiáját. Például az Egyesült Királyság védelmi minisztériuma 2015 óta az Ukrajnának nyújtott katonai támogatását a reziliencia kiépítése köré szervezi (Mills 2022: 2).

Az, hogy a NATO évek óta a reziliencia kiépítésére összpontosít, már most látható a balti államok, Észtország, Lettország és Litvánia stratégiai felkészülésében. A szövetség tagjaiként 2014 óta különös figyelmet szentelnek annak, hogy bevonják az állampolgárokat a honvédelem kiépítésébe (Andzans et al. 2021). A reziliencia fejlesztése kulcsfontosságú ahhoz, hogy ezek az államok ellenállhassanak egy jövőbeni orosz agresszióknak. A reziliencia kiépítése ezekben az államokban elsősorban azt a célt szolgálta, hogy növelhessék a védekezésben való közvetlen részvétel iránti hajlandóságot a társadalmukban. Észtország maga is aktívan részt vállal a reziliencia előmozdításában Ukrajnában. Az észt külügyminisztérium 2016 óta maga is segített végrehajtani egy programot *Reziliens Ukrajna* címmel, amelynek célja „a társadalmi reziliencia mérésére szolgáló szabványok kidolgozása” volt (Resilient Ukraine 2022).

Katonai-stratégiai értelemben a reziliencia nem csupán arról szól, hogy a társadalmat felkészítsük arra, hogy ha az államot támadás éri, akkor az esemény bekövetkezte után képes legyen elhárítani a támadást, hanem arról is, hogy a lehető legnagyobb mértékben csökkentse a támadás esélyét (Vargulis 2021). A NATO szerint egy reziliens társadalom képének megteremtése fontos elrettentő erő Oroszország és más ellenfelekkel szemben. Mindez felveti a kérdést, hogy mi romlott el Ukrajnában, ami miatt Oroszország elegendő gyengeséget érzékelt ahhoz, hogy olyan mértékű támadást indítson, amelyet indított. Ez vajon Ukrajna, a NATO vagy az orosz felfogás és számítás hibája?

A reziliencia és az orosz stratégia

Természetesen, ha elolvassuk a médiában a témában nyilatkozó szakértőket, a válasz egyértelmű. Az ukránok nyilvánvalóan reziliensek és felkészültek, és Vlagyimir Putyin az, aki

rendkívüli számítási hibát vétett (Rachman 2022). Putyin azt feltételezte, hogy ha célba veszik Ukrajna katonai infrastruktúráját, csak idő kérdése, hogy a kormány és a nép elismerje a vereséget. Amikor ez nem történt meg, fokozatosan a polgári infrastruktúrát, majd magukat a civileket kezdték el támadni, gondoljunk csak a civil lakosság súlyos és szándékos bombázására, egyebek mellett olyan városokban, mint Harkiv és Mariupol, beleértve a lakónegyedeket és a kórházakat is.

Anélkül, hogy tudnánk, hogyan fog alakulni a háború, egy kérdésről már most is lehet koherens spekulációkat folytatni, mégpedig arról, hogy szerintünk ez a rossz kezdet és a korai számítási hibák hogyan hatnak majd az orosz stratégiára a jövőben. Ha Oroszország máshol újra támad, milyen tanulságok vonhatók le belőle? Természetesen nagyon is lehetséges, hogy a jövőben, sőt, a következő adandó alkalommal Oroszország a civilek és az infrastruktúra támadásával kezdi majd, annak érdekében, hogy megtörje a célállam és lakosságának rezilienciáját, amelyet Ukrajnában oly mélyen alábecsült.

Mindennek két alapvető implikációja van a jövőbeli forgatókönyvekre nézve. Először is, minden államnak és népnek, amely szembesül az orosz agresszió kockázatával, számolnia kell egy olyan támadás valószínűségével, amely a polgári lakosság és annak infrastruktúrája ellen irányul. Ez a racionális módja annak, hogy meggyöngítsünk egy olyan ellenfelet, amely nagymértékben a társadalomra támaszkodik, saját stratégiai erőforrásának tekintve azt, miképp a NATO-tagállamok és partnereik az elmúlt nyolc év során fegyelmetten megtették. Másodszor, minden demokratikus népnek, amelyet Oroszország ukrajnai akciói miatt aggaszt saját biztonsága, és amely most a NATO-hoz mint a jövőbeni biztonságának forrása felé fordul, meg kell értenie, hogy a NATO-hoz való csatlakozás vagy a NATO-val való partnerség azt jelenti, hogy el kell fogadnia a reziliencia mint biztonsági stratégia továbbfejlesztését.

A reziliencia imperatívuszának elfogadása, ahogyan azt a NATO már most is megköveteli tagjaitól és partnereitől, annak a gondolatnak az affirmálását jelenti, hogy a társadalom nemcsak a nemzeti védelem biztosításának fő szereplője, hanem az Oroszországgal való bármilyen konfliktus célpontja is. Minél inkább tekinti a NATO a rezilienciát a jövő útjaként, annál inkább számíthatunk arra, hogy Oroszország alkalmazkodik ehhez a tendenciához, és mind inkább központi szerepet kapnak az európai civilek az Oroszország és a Nyugat közötti véres háborúskodásban.

Ukrajna sok egyéb mellett már eddig is valóságos laboratórium volt a katonai stratégia rezilienciára épülő hatékonyságának tesztelése során. A háború eddigi bizonyítékai alapján minden bizonnyal feltételezhetjük, hogy ez csak ösztönözni fogja a reziliencia NATO-beli támogatóit, hogy folytassák a reziliencia-alapú politika fejlesztését. Ha azonban a mai ukrajnai háborút társadalmi szempontból vizsgáljuk, akkor mindenképpen óvatosan kell viszonyulnunk ezekhez a fejleményekhez és eredményekhez. A rezilienciát tekinthetjük úgy, hogy növeli egy állam stratégiai hatékonyságát, de ezt a definíció szerint úgy teszi, hogy magát a társadalmat is a háború közvetlenebb szereplőjévé változtatja, ami így a háború célpontjává is válik. Bármit is nyerhetnek az államok a reziliencia stratégiai alkalmazásával, a társadalom a biztonság szempontjából veszíteni fog. A reziliencia, ezt meg kell érteni, nem a biztonság szinonimája. A biztonság szöges ellentéte. A reziliencia az állam által tervezett társadalmi bizonytalanság.

A reziliencia mint narratíva

Már csak az imént elmondottak miatt is fontos, hogy óvatosabban viszonyuljunk a „reziliens Ukrajna” narratívájához. A narratívák mindig hajlamosak mítoszokat idézni és alkotni (Frye 1973: 112–114). A rezilienciáról szóló narratívák arra a mítoszra támaszkodnak és azt erősítik, hogy a szenvedés hosszú távon jót tesz nekünk. Az egyes népek szenvedésének ilyen jellegű ábrázolását már korábban is láttuk a rezilienciáról alkotott elbeszélésekben és máshol is. Például a gyarmatosítás során a kihalás szélére került őslakos népeket a gyarmati államok, a nemzetközi intézmények és az ideológiai munkájukat végző akadémikusok kíméletlenül reziliensnek állították be.

Napjainkban a kiszolgáltatottabb népek küzdelmeit bemutató narratívák nem a folyamatos gyarmatosítással szembeni küzdelemről szólnak, hanem inkább az éghajlatváltozással és a gyarmatosítás, valamint más tényezők által okozott világméretű ökológiai vészhelyzet elbeszélésére fókuszálnak (Reid 2019a). A reziliencia ilyen narratívái úgy működnek, hogy az éghajlati és ökológiai vészhelyzet okozta hatások és a szenvedés kezelésének felelősségét a legkevésbé hibáztatható és legsebezhetőbb népekre hárítják (Chandler és Reid 2019). Kétségtelen, hogy ugyanilyen tendenciákat figyelhetünk meg – akarva-akaratlanul – az orosz katonai invázióval szembeni ukrán társadalmi reziliencia narratívájában.

Az orosz inváziót követően az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja (UNDP) elkötelezte magát egy „reziliencia-építési program” mellett, hogy enyhítse az ukrán társadalomban és gazdaságban okozott károkat (UNDP 2022). A program célja, hogy biztosítsa a „helyi gazdaságokat”, és elősegítse, hogy a tömegesen szegénységbe süllyedő ukránok továbbra is hozzáférjenek „a finanszírozáshoz, a hálózatokhoz és a piacokhoz” (UNDP 2022). A szegényeknek ez a fajta gazdasági szubjektummá tétele szerves része annak, ahogyan az ENSZ különböző programjai, de a nagy gazdasági globális intézmények, köztük a Világbank is a neoliberais világ gazdaság szolgálatába állították a rezilienciát (Reid 2019b). Ebben az értelemben az ukrán háború máris hozzájárul egy olyan neoliberais világrend továbbfejlesztéséhez, amelyben szabályként funkcionál a népek alávetettsége a pénzvilág és a globális piac hatalmának.

Az rezilienciáról szóló elbeszélések régóta jelen vannak a történelemben a háború és a konfliktusok, a gazdaság, a humanitárius segítségnyújtás és a fejlesztés területein (Duffield 2007). A háborúk és konfliktusok hatásait elszenvedő népek életébe legalább az 1990-es évek óta rutinszerűen avatkoznak be a nagyhatalmak, és építik újjá azt a globális gazdasági erők igényeit és vágyait tükröző módon, a humanitárius ügynökségek pedig különösen vétkesek abban, hogy ezt lehetővé tették (Duffield 2016). Bizonyos értelemben meglepő, hogy ilyen sokáig tartott, amíg a katonai stratégia területén központi fogalomként, és különösen a NATO háborús harcászati megközelítésének részeként kialakult a reziliencia. A katonai stratégia és hadviselés azonban gyakran hajlamos volt követni a más területeken zajló fogalmi fejlődést, lassabban reagálva, bár számos tekintetben fogalom- és diskurzusújítóként is fellépett (Dillon és Reid 2009).

Talán ennek a késlekedésnek az egyik oka az az egyszerű nehézség, hogy az állampolgároktól katonai önállóságot kérünk. Egy dolog azt követelni egy társadalomtól, hogy váljon felelőssé saját gazdasági jólétéért és fejlődéséért, és egy másik dolog azt kérni, hogy

egy idegen, megszálló állam katonai támadásával szemben katonai és stratégiai értelemben felelős legyen saját védelméért. A népek gazdasági rezilienciájának követelése az elmúlt néhány évtizedben rutinszerűvé és elfogadottá vált, miközben az államnak mint más államok szervezett erőszakával szembeni alapvető védelmezőnek a képe továbbra is fennmaradt. Ahogy a reziliencia egyre inkább a NATO és a NATO-t alkotó tagállamok katonai-stratégiai doktrínájának szerves részévé válik, úgy várhatóan változni fog magáról az államról alkotott kép is, valamint a társadalom védelmezőjeként betöltött funkciója az állam ellenségeinek szervezett erőszakával szemben.

A nyugati világban ez kétségtelenül megtörtént már, a terrorizmus elleni harccal összefüggésben – egy olyan háborúban, amelyben a társadalom maga is egyszerre volt célpont és csatatér, valamint a saját védelmének szereplője (Coaffee és Wood 2006). Az olyan államokban, mint az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok, a polgárokat megtanították arra, hogy megértsék: naponta fennáll a terrortámadás kockázata, és az ő felelőségük, hogy tisztában legyenek ezzel a kockázattal, valamint, hogy készen álljanak arra, hogy egy támadást követően reziliens módon reagáljanak. Emiatt a terrorizmus elleni háború sokak számára a biopolitikai háború paradigmaticus példájának tűnt, és a nemzetközi kapcsolatokban a geopolitikáról a biopolitikára való áttérést tükrözte (Reid 2006). Míg a geopolitikai háborúk a terület feletti irányításért küzdő államokról szóltak, addig a terrorizmus elleni háborút – ahogy azt gyakran mondják – a lakosság célba vétele és mozgósítása határozta meg, kevésbé fókuszálva magára a területre. A terror elleni háború ilyen stratégiáinak kidolgozása azonban még nem vonta maga után a katonai-stratégiai doktrínának a reziliencia felé elmozduló átfogó átalakítását. Sokak számára az ukrajnai háború régimódi geopolitikai háborúnak tűnik, amelyben az egyik állam megszáll egy másikat, azzal a céllal, hogy elfoglalja annak területét, mert az államok, különösen a Putyinhoz hasonló realisták által irányítottak, erre vannak tervezve. Valójában ez az egyik módja annak, ahogyan az ukrajnai események jelentőségét már értelmezték (Walt 2022). Ha azonban ezt állítjuk, akkor valójában nem vesszük észre, hogy mi az, ami új és más ebben a háborúban, és különösen annak narratív dimenzióiban.

Következtetés

Miközben nyilvánvaló, hogy az ukrajnai háború súlyos csapást mért arra, ami a nemzetközi kapcsolatokban 1989 után megmaradt a béke és a haladás liberális narratíváiból, az is világos, hogy ez az eseménysorozat a liberalizmusnak a háború reprezentációjára és vezetésére gyakorolt folyamatos ideológiai és diszkurzív hatásáról tanúskodik. Ez a háború persze még nagyobb hitet ad azoknak a liberálisoknak, akik úgy vélik, hogy be kell avatkozni és ki kell iktatni az olyan bandita-rezsimeket, mint Putyin, amelyek egyébként veszélyeztetik a liberális világrendet, ahogyan azt John Rawls már az 1990-es években is szükségesnek tartotta (Rawls 1993). Ez nem különösebben nagy újdonság, és vitathatatlanul a liberalizmus háborúra gyakorolt hatásának egyik jellemzője a modern korszak születése óta (Dillon és Reid 2009). Azonban a rezilienciáról szóló narratíva, amelyen keresztül Ukrajna védelmét felépítették, új, és jelzi, hogy a (neo)liberális mitológiák továbbra is átítatják a nemzetközi kapcsolatokat, és most jelentős, a korábbiaktól eltérő módon

alakítják a katonai-stratégiai doktrínát. A hadviselés változik, a társadalom, az egyének és csoportok felelőssége egyre nő, hogy megbirkózzanak az állam ellenségeinek katonai-stratégiai támadásaival és válaszoljanak azokra. A biztonsági szerződés és az államnak a társadalom külső fenyegetésekkel szembeni védelmét biztosító régi mítosza szertefoszlik, mivel a reziliencia új mítosza egyre inkább azt állítja a középpontba, hogy kik vagyunk, miért fogunk harcolni, és ami a legfontosabb: hogyan fogunk védekezni.

Fordította Kollár Dávid és Kollár József

Hivatkozott irodalom

- Andzans, Māris, Ieva Gajauskaite, Ivo Juurvee, Aleksandra Palkova, Yeh Yao-Yuan és Mārtiņš Vargulis (2021): *Willingness to Defend Own Country in the Baltic States: Implications for National Security and Collective Defence*. Riga: Rīga Stradins University.
- BBC (2022): Ukraine War – Ukraine Can Absolutely Win Against Russia – Blinken. Interneten: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60626921> (letöltve: 2022. október 11.).
- Chandler, David és Julian Reid (2016): *The Neoliberal Subject: Resilience, Adaptation and Vulnerability*. London: Rowman & Littlefield.
- Chandler, David és Julian Reid (2019): *Becoming Indigenous: Governing Imaginaries in the Anthropocene*. London: Rowman & Littlefield.
- Coaffee, Jon és David Murakami Wood (2006): Security is Coming Home: Rethinking Scale and Constructing Resilience in the Global Urban Response to Terrorist Risk. *International Relations* 20(4): 503–517.
- Cook, Lorne (2022): Finland, Sweden Apply to Join NATO in 'Historic Moment' Amid Russia's Ukraine War. *Global News*. Interneten: <https://globalnews.ca/news/8844419/finland-sweden-nato-application-russia-ukraine-war/> (letöltve: 2022. október 11.).
- Dillon, Michael és Julian Reid (2009): *The Liberal Way of War: Killing to Make Life Live*. London–New York: Routledge.
- Duffield, Mark (2007): *Development, Security and Unending War: Governing the World of Peoples*. London: Routledge.
- Duffield, Mark (2016): Resilience in the Ruins: Towards a Critique of Digital Humanitarianism. *Resilience* 4(3): 147–165.
- Evans, Brad és Julian Reid (2014): *Resilient Life: The Art of Living Dangerously*. Oxford: Polity.
- Finnish Government (2022): Finland Declares its Interest to Accede to NATO. Interneten: <https://valtioneuvosto.fi/en/-/10616/finland-declares-its-interest-to-accede-to-nato> (letöltve: 2022. október 11.).
- Frye, Northrop (1973): *An Essay on the Social Context of Literary Criticism*. Bloomington & London: Indiana University Press.
- India Herald (2022): Ukrainians Urinate on a Russian Military Tank...? Interneten: <https://www.indiaherald.com/VIRAL/Read/994483649/Ukrainians-urinate-on-a-Russian-military-tank> (letöltve: 2022. október 11.).
- Law, Tara (2022): The Story Behind TIME's, Resilience of Ukraine' Cover. *Time*. Interneten: <https://time.com/6158007/ukraine-resilience-time-cover/> (letöltve: 2022. október 11.).
- Mills, Claire (2022): *Military Assistance to Ukraine 2014–2021. Commons Research Briefing* (Number 7135). House of Commons Library.
- Murphy, Steven (2021): Friends with Benefits? NATO and the European Neutral/Non-aligned States. In *Small States and the New Security Environment. The World of Small States*. 7. Anna-Marie Brady és Baldur Thorhallsson, B. (szerk.). Cham: Springer, 153–171.
- NATO (2014): Wales Summit Declaration. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (letöltve: 2022. október 11.).
- NATO (2016): Commitment to Enhance Resilience. Interneten: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133180.htm (letöltve: 2022. október 11.).

- NATO (2021): Resilience and Article 3'. Interneten: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm (letöltve: 2022. október 11.).
- NATO (2022): Collective Defence – Article 5'. Interneten: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm (letöltve: 2022. október 11.).
- Rachman, Gideon (2022), Ukraine Failures Tarnish Putin's Aura of Invincibility. *Financial Times*. Interneten: <https://www.ft.com/content/13af3083-5bc6-4666-a369-f1b28ec580b0> (letöltve: 2022. október 11.).
- Rawls, John (1993): *Law of Peoples*. Harvard: Harvard University Press.
- Reid, Julian (2006): *The biopolitics of the war on terror: Life Struggles, Liberal Modernity and the Defence of Logistical Societies*. Manchester–New York: Manchester University Press.
- Reid, Julian (2019a): Narrating Indigeneity in the Arctic: Scripts of Disaster Resilience versus the Poetics of Autonomy. In *Arctic Triumph: Northern Innovation and Persistence*. Nikolas Sellheim, Yulia V. Zaika és Ilan Kelman (szerk.). Cham: Springer, 9–21.
- Reid, Julian (2019b): Pedagogies of the Poor: Resisting Resilience in Eastern Europe and Beyond. *Folia Iuridica* (89): 111–129.
- Resilient Ukraine (2022): #ResilientUkraine. Interneten: <https://resilient-ukraine.org/en/about/us> (letöltve: 2022. október 11.).
- Rukomeda, Roman (2022): I am Absolutely Proud of the Ukrainian's Resilience. *Euractiv*. Interneten: <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/opinion/i-am-absolutely-proud-of-the-ukrainians-resilience/> (letöltve: 2022. október 11.).
- Salvage Collective (2021): *The Tragedy of the Worker: Towards the Proletarocene*. London–New York: Verso.
- Sauer, Megan (2022): Viral Moments of Ukrainian Resilience are Taking Over the Internet – These 4 Examples Show Why. *CNBC*. Interneten: <https://www.cNBC.com/2022/03/08/russia-ukraine-war-why-ukrainian-resilience-stories-are-going-viral.html> (letöltve: 2022. október 11.).
- SHAPE (2022): Invoking Article 5. Interneten: <https://shape.nato.int/history/information/podcasts/episodes/invoking-article-5> (letöltve: 2022. október 11.).
- Shmigel, Pete (2022): Centuries of Russian Oppression Have Forged Ukraine's Remarkable Resilience. *Atlantic Council*. Interneten: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/centuries-of-russian-oppression-have-forged-ukraines-remarkable-resilience/> (letöltve: 2022. október 11.).
- Sun Tzu, (2009): *The Art of War*. Pax Librorum. Magyarul: Szun Ce (2019): *A háború művészete*. Budapest: Helikon.
- Sundelius, Bengt (2016): Societal Security: An Emerging Field of Scholarship Underpinning Practices in the Baltic Sea Region. In *The Baltic Sea Region: Hard and Soft Security Reconsidered*. Māris Andzans és Ilvija Brūge (szerk.). Riga: Latvian Institute of International Affairs, 157–168.
- United Nations Development Programme (UNDP) (2022): Ukraine Resilience-Building Programme to Help Most Vulnerable. Interneten: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115972> (letöltve: 2022. október 11.).
- Vargulis, M. (2021): NATO and the Role of Societal Resilience and Willingness to Defend Own Country. In *Willingness to Defend Own Country in the Baltic States*. Māris Andzans és Andris Sprūds (szerk.). Riga: Rīga Stradiņš University, 12–28.
- Walt, Stephen M. (2022): An International Relations Theory Guide to the War in Ukraine. *Foreign Policy*. Interneten: <https://foreignpolicy.com/2022/03/08/an-international-relations-theory-guide-to-ukraines-war/> (letöltve: 2022. október 11.).

Julian Reid

---

a nemzetközi kapcsolatok professzora, University of Lapland (Rovaniemi)

